¯y’yU Ly¯y Aµyþœy¿

ଗିରିଧାରୀ ସ୍ୱାଇଁ

ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରଖ୍ୟାତ କବି ଅଭିମନ୍ୟୁ ସାମନ୍ତସିଂହାର ରୀତି ଯୁଗୀୟ ପରମ୍ପରାର ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଦାୟାଦ । ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣିର ସେହି ବିଦଗ୍ଧ କବିଙ୍କ ଜନ୍ମ ୧୭୫୭ ଖ୍ରୀ:ଅ: ମାଘ ସପ୍ତମୀ ତିଥିରେ ଯାଜପୁର ଅନ୍ତର୍ଗତ ବାଲିଆ ଗ୍ରାମରେ ।

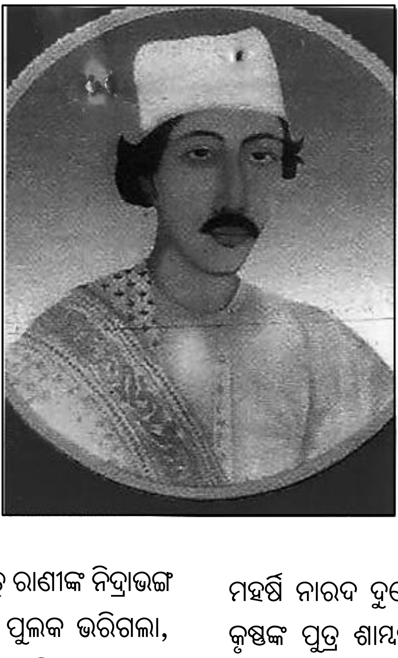

କବିଙ୍କ ଜନ୍ମ ସମ୍ପର୍କରେ ବହୁ କିମ୍ବଦନ୍ତୀ ଅଛି । କଥିତ ଅଛି ପିତା ଇନ୍ଦ୍ରଜିତଙ୍କର ସାତ ରାଣୀ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଅପୁତ୍ରିକ ଥିଲେ । ସେ ବଂଶରକ୍ଷା ପାଇଁ ତୁଳସୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ଅଷ୍ଟମ ପତ୍ନୀ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଦୀର୍ଘକାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସନ୍ତାନ ସନ୍ତତି ନହେବାରୁ ସେ ସଦାନନ୍ଦ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କ ପରାମର୍ଶକ୍ରମେ ଏକ ଯଜ୍ଞାନୁଷ୍ଠାନ କରିଥିଲେ । ଯଜ୍ଞ ଶେଷରାତ୍ରରେ ତୁଳସୀଦେବୀ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲେ । ଜଣେ ଦିବ୍ୟପୁରୁଷ ତାଙ୍କ ହସ୍ତରେ ତୁଳସୀମାଳି ଓ ଚନ୍ଦନ ପ୍ରଦାନ କରୁଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ରାଣୀଙ୍କ ନିଦ୍ରାଭଙ୍ଗ ହେଲା, ଦେହ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହେଲା, ମନରେ ପୁଲକ ଭରିଗଲା, ତା'ପରେ ସେ ଗର୍ଭବତୀ ହୋଇ ଯୋଗଜନ୍ମା ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ପୁତ୍ର ରୂପେ ଲାଭ କରିଥିଲେ । ବୈଷ୍ଣବ କବି ସାଧୁଚରଣ ଦାସ (ସଦାନନ୍ଦ କବିସୂର୍ଯ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମା) ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଓ ଦୀକ୍ଷା ଗୁରୁଥିଲେ । ତୁଳସୀ ଦୁଇପତ୍ରରୁ ବାସିଲା ପରି ପିଲାଦିନରୁ ତାଙ୍କ କବି ପ୍ରତିଭାର ବିକାଶ ଘଟିଥିଲା । ସେ ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ କାବ୍ୟ, ଅଳଙ୍କାର, ବ୍ୟାକରଣ, ଅମରକୋଷ, ଜ୍ୟୋତିଷଶାସ୍ତ୍ର, ମେଦିନୀ ଆଦି ସଂସ୍କୃତ, ଗ୍ରନ୍ଥଶାସ୍ତ୍ର, ଭାଗବତ, ପଦ୍ମପୁରାଣ, ବ୍ରହ୍ମବୈବର୍ତ୍ତ ପୁରାଣ, ବେଦ-ଉପନିଷଦ, ବ୍ରହ୍ମସଂହିତା ପ୍ରଭୃତି ବୈଷ୍ଣବ ଗ୍ରନ୍ଥମାନ ଅଧ୍ୟୟନ କରି ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ ।

ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି କବିଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠକୃତି । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ସେ ବାଘଗୀତ, ଚଢ଼େଇ ଗୀତ, ରସକଳା, ରସବତୀ, ସୁଲକ୍ଷଣା ପ୍ରଭୃତି କାବ୍ୟ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । କବିଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳୀନ ଏକ ଘଟଣା । ବାଘ ଉପଦ୍ରବରେ ଆତଙ୍କିତ ବାଲିଆବାସୀ ସେମାନଙ୍କ ଆଶଙ୍କାକୁ କବିଙ୍କ ପିତା ଇନ୍ଦ୍ରଜିତ ସାମନ୍ତ ସିଂହାରଙ୍କ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିଛନ୍ତି ଏବଂ କବିଙ୍କ ଦାଦା ବୈକୁଣ୍ଠ ବାବୁ ବାଘ ଶିକାର କରିଛନ୍ତି । ଏହି ଘଟଣାକୁ କବି ସୁନ୍ଦର ଓ ସାମଲୀଳ ଭାବରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି 'ବାଘଗୀତ' କବିତାରେ । 'ଚଢ଼େଇ ଗୀତ' ତାଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳୀନ ରଚନାରେ ଏକ ସାର୍ଥକ ସୃଷ୍ଟି । ଏଥିରେ କବି ଲଢୁଆ ଚଢ଼େଇଙ୍କ କଥା ବର୍ଣ୍ଣନା କରି ପଦ୍ୟ ଶେଷରେ ଆରାଧ୍ୟ ଦେବତା ରାଧାମାଧବଙ୍କ ପଦବନ୍ଦନା କରିଛନ୍ତି । ମହାଭାରତର ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ନେଇ କବି ରଚନା କରିଛନ୍ତି 'ସୁଲକ୍ଷଣା କାବ୍ୟ' । ମହର୍ଷି ନାରଦ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ କନ୍ୟା ସୁଲକ୍ଷଣାର ବିବାହ ପାଇଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପୁତ୍ର ଶାମ୍ବଙ୍କୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମନେ କରି ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତାହା ପ୍ରତ୍ୟାଖ୍ୟାନ କଲେ । ନିଜର ଅଭିଳାଷ ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ନାରଦ କୌଶଳକ୍ରମେ ସୁଲକ୍ଷଣା ସହ ଶାମ୍ବଙ୍କର ମିଳନ ଘଟାଇଲେ । ଏହି ଘଟଣାକୁ କେନ୍ଦ୍ରକରି କୌରବ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସଂଗ୍ରାମର ସୂତ୍ରପାତ ହେଲା । ଶେଷରେ ଶାମ୍ବ ଓ ସୁଲକ୍ଷଣାଙ୍କ ପରିଣୟ ହେଲା । 'ରସବତୀ' ତାଙ୍କର ଏକ ସୁନ୍ଦର ସୃଷ୍ଟି । ରସବତୀ ଓ ମାଳବ ରାଜାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରୀତି ହୁଏ । ଚିତ୍ରସେନ ଗନ୍ଧର୍ବ ମାୟାରେ ପତିକୁ ପତ୍ନୀଠାରୁ ହରିନିଏ । ନୈଷଧ କାବ୍ୟ ପରି ହଂସ ଦୂତୀର ଭୂମିକା ନିଏ । ପରେ ଉଭୟଙ୍କ ମିଳନ ହୁଏ । ଏହି ବିଷୟ ବସ୍ତୁକୁ ନେଇ 'ରସବତୀ' କାବ୍ୟ ରସାଣିତ । ଅଧ୍ୟାପକ

ପଠାଣୀ ପଟ୍ଟନାୟକଙ୍କ ଭାଷାରେ 'ଭଞ୍ଜକାବ୍ୟ ରୀତି ଅନୁସରଣରେ ଏଥିରେ ଚିତ୍ରପଟ ଦର୍ଶନ, ବିବାହ ସଜ୍ଜିକରଣ ପ୍ରଭୃତି ସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିଛି । ଲୌକିକ ନାୟକ ନାୟିକାର ପ୍ରଣୟ କାହାଣୀ ଏହି କାବ୍ୟର ବିଶେଷତ୍ୱ ।' ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ 'ରସକଳା' ଅନ୍ୟ ଏକ କାଳ୍ପନିକ କାବ୍ୟ । ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କର ପ୍ରେମ କଳନା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱ କଳାରୁ ମନୋଭାବା ନାମକ ରୂପବତୀ କନ୍ୟାଜାତ କରି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ପଠାଇଥିଲେ । କୃଷ୍ଣ ମନୋଭାବା ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ ହୋଇଥିଲେ । ରାଧିକା ମନୋଭାବାକୁ ସପତ୍ନୀ ମନେକରି କୌଣସି ଜନ୍ମରେ ତାକୁ ପଢ଼ି ପ୍ରେମ ନମିଳୁ ବୋଲି ଅଭିଶାପ ଦେଇଥିଲେ । କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ମନୋଭାବା ପ୍ରତି ଶୁଭମନାସ କରିଥିଲେ ।

ପରିଣତ ବୟସରେ ରଚିତ ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି କବିଙ୍କର ଶ୍ରେଷ୍ଠକୃତି । ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଲୀଳାମୃତ ରସରେ ରସାଣିତ କାବ୍ୟ ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣି ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ମଣି ସଦୃଶ । ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦଟି କାବ୍ୟର ମୁଖଶାଳା କହିଲେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବ ନାହିଁ । 'ଅ'ଠାରୁ 'କ୍ଷ' ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଣ୍ଣକୁ ଆଦ୍ୟରେ ରଖି କବି ମୁଖଶାଳାର ପ୍ରତିଟି ଚିତ୍ର ଆଙ୍କିଛନ୍ତି ଅତି ନିପୂଣ ଭାବରେ । କାବ୍ୟର ପ୍ରଥମ ପଦରେ କବି ଆରାଧ୍ୟ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ 'ଅପ୍ରାକୃତ ପ୍ରେମମୂର୍ତ୍ତି' ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରି 'ଅବ୍ୟକ୍ତ ଲୀଳାକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବା'କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିଛନ୍ତି । ଏହି କାବ୍ୟର ନ୍ୟାୟ, ଶାସ୍ତ୍ର, ପୁରାଣ, ବ୍ୟାକରଣ, ଅଳଙ୍କାର ଚିତ୍ରକାବ୍ୟ, ସଂଗୀତ, ଜ୍ୟୋତିଷ, ଅଷ୍ଟାଦଶ ପୁରାଣ, ବେଦ ବେଦାନ୍ତ ଇତ୍ୟାଦି ସନ୍ନିବେଶିତ ହେବା କଥା କବି ପ୍ରଥମ ଛାନ୍ଦରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛନ୍ତି । କାବ୍ୟରେ, ଭାଷା ସଂପର୍କରେ କବି ଲେଖିଛନ୍ତି 'ଦିବ୍ୟ ଅଦିବ୍ୟ ଭାଷାରେ ପଦ ହେବ ସିଦ୍ଧ ।' ପୁନଶ୍ଚ

'ଥୋକେ ସ୍ଥଳ ହେବ ଦ୍ରାକ୍ଷା ଗୁଡ଼କୃତ ପାକ
ଥୋକେ ପାକ ନାରିକେଳ ଖର୍ଜୁର ରୋଚକ ।'

କ୍ଲାସିକାଲ ଉପମା ଅଳଙ୍କାର ପ୍ରୟୋଗରେ କବି ପରମ୍ପରାରୁ ବିଚ୍ୟୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରେମତତ୍ତ୍ୱ ପରିବେଷଣ କରିଛନ୍ତି ଏକ ଅଭିନବ ରୀତିରେ । ବଡ଼ କଠିନ ସେ ପ୍ରୀତି ପାଳିବା, କହ ସେ ପୀରତି କାହୁଁ ଆଇଲା, ଅନଳ ନୁହଇଁ ଦେହ ଦହଇ ଇତ୍ୟାଦି ପଦଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରୀତିର ଯେଉଁ ଅପୂର୍ବ ଆଲେଖ୍ୟ ରହିଛି, ତାହା ସମଗ୍ର ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ବିରଳ । ପ୍ରୀତିର ସେ ମଧୁ ଝରଣା ପାଠକ ପ୍ରାଣକୁ ପ୍ଲାବିତ କରିଛି । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପ୍ରତି ରାଧିକାଙ୍କ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ଅନାବିଳ ପ୍ରୀତି ପ୍ରତି ପାଠକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ହୁଏ । କୃଷ୍ଣ ସହିତ ମିଳନ ନହୋଇ ଯଦି ରାଧିକାଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ହୁଏ, ତାହା ହେଲେ ଶ୍ୟାମ ନାମ ହୃଦୟରେ ଲେଖି ଶ୍ୟାମ ବସନକୁ ହୃଦୟରେ ଲଗାଇ କୃଷ୍ଣଗଡ଼ି ପଥରେ ତାଙ୍କୁ ସମାଧି ଦେବା କଳ୍ପନା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଚମତ୍କାର ଓ ପ୍ରାଣସ୍ପର୍ଶୀ ।

କବି କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ରାଧାମାଧବଙ୍କ ଜୟଗାନ କରିଛନ୍ତି । କବି ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ସାଧକ । ଗୌଡ଼ୀୟ ବୈଷ୍ଣବ ଚାହେଁନା ଧନଜନ ଗୋପଲକ୍ଷ୍ମୀ-କେବଳ ଲୋଡ଼ା ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନ୍ତର ଅହେତୁକ ଭକ୍ତି । ପରୋକ୍ଷରେ ତାହା ହିଁ ଜୀବନର ମୁକ୍ତି । ଗୌଡ଼ୀୟ ସାଧକମାନଙ୍କ ମତରେ ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଲୀଳା ହିଁ ବୃନ୍ଦାବନଲୀଳା । ସେମାନଙ୍କ ମତରେ ଭଗବାନ ହେଉଛନ୍ତି ପୁରୁଷ ଓ ଭକ୍ତ ହେଉଛି ଦାସୀ । ଭକ୍ତ, ଦାସୀ ଭାବରେ କୃଷ୍ଣ ସେବା କରିବାରେ ଚରମ ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ତେଣୁ ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣିରେ କବି ଆତ୍ମବିଭୋର ହୋଇ ଗାଇଛନ୍ତି -

'ଔଷଧିଶାନନ ହେ ମାଗୁଛି ପଦଧରି
ଓ କରିବି ଆଲୋ ଦାସୀ ଡାକିଲେ କିଶୋରୀ ହେ ।'

ଏହିପରି ବୈଷ୍ଣବ ଧର୍ମ ଦର୍ଶନର ଅବାରିତ ଭାବଧାରା ବିଦଗ୍ଧ ଚିନ୍ତାମଣିର ବିଦଗ୍ଧ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ବିମୁଗ୍ଧ କରେ । ବିଭିନ୍ନ ଦିଗରୁ ଆଲୋଚନା କଲେ କବି କୃତିର ବୈଶିଷ୍ଟ୍ୟ ପ୍ରତିପାଦିତ ହୁଏ । ଏଥିରେ ଧାର୍ମିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଯେପରି ଧର୍ମ ଦର୍ଶନ ରହିଛି ସେହିପରି ରସିକ ପାଠକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରହିଛି ଅପୂର୍ବ ରସର ମଧୁର ଝରଣା । ସତେ ଯେମିତି ସେ ମଧୁର ଝରଣାର ଶେଷ ନାହିଁ । ତେଣୁ ସ୍ୱପ୍ରତିଭାର ଝଲକରେ ବଳି ଯାଉଛନ୍ତି ଯୁଗୀୟ କବି ଭଞ୍ଜ ଓ ଦୀନକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ । ତେଣୁ ମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ରଥ ଯଥାର୍ଥରେ କହିଛନ୍ତି -

'ଉପମା ଭଞ୍ଜ ବୀରସ୍ୟ ତସୌବଚାର୍ଥ ଗୌରବମ୍
କଲ୍ଲୋଳେ ପଦଲାଳିତ୍ୟମ୍ ସନ୍ତି ମଣୌ ଗୁଣାତ୍ରୟଃ ।'

କବିକୁଟୀର
କୁଆଁସରପୁର, ଦେବୀଦ୍ୱାର, ଯାଜପୁର